

Muistio V kokous

Kokousmuistio

Parlamentaarinen työryhmä valmistelemaan vaalialuemalli eduskuntavaalien suhteellisuuden parantamiseksi

V kokous
25.10.2024 kello 13-15
Meritullinkatu 10, kh. Seminarium. Helsinki.

Asialista

1 Kokouksen avaus ja osallistujien toteaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen ajassa 13.05.

Todettiin läsnäolijat:

Timo Elo (pj)

Anna-Mari Vimpari (Antti Siika-Ahon sijaan)

Fredrik Guseff

Harri Vuorenpää

Mikko Rekimies

Mikkel Näkkäläjärvi (saapui 13.10)

Juuso Aromaa (Anna Mäkipään sijaan)

Anna Moring

Juha Ylisalo (Elina Kestilä-Kekkonen sijaan)

Arto Jääskeläinen

Tuomas Rekola (siht)

Oula-Antti Labba (siht)

Iida Sunell (siht)

Postiosoite

Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite

Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin

Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi

Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet

E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

2 Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

Edellisen kokouksen muistio hyväksyttiin.

3 Vaalialuemalliin liittyvä valtiosääntöoikeudellinen arviointi

Työryhmä jatkoi keskustelua vaalialuemallin valtiosääntöoikeudellisesta tarkastelusta. Työryhmän asiantuntijajäsen Arto Jääskeläinen alusti esittelemällä liitteen 2.

Mikko Rekimies tiedusteli, että mikäli perustuslakia lähdetään muuttamaan, niin voiko työryhmä ehdottaa samalla muita kuin suoraan vaalialuemalliin liittyviä muutoksia. Rekimies nosti esiin, että perustuslakiin kirjattu vaatimus vähintään 12 vaalipiiristä voitaisiin samalla muuttaa 10 vaalipiiriin, jotta tulevaisuudessa vaalipiirejä voitaisiin tarvittaessa yhdistää ilman perustuslain muuttamista uudelleen.

Arto Jääskeläinen totesi, ettei tämä ole työryhmän agendalla tai kirjattuna hallitusohjelmaan, mutta mikään ei estä työryhmää tekemästä myös muitakin ehdotuksia. Jääskeläinen myös huomautti, että vuosina 2014-2015 hallitus teki esityksen samaisen perustuslain pykälän muuttamisesta. Tämä esitys hyväksyttiin ensin, mutta hylättiin seuraavien vaalien jälkeen.

Juha Ylisalo huomautti pykälähahmotelman muotoiluun liittyen, että sen toteaminen on ongelmallista, missä pisteessä suhteellisuuden vaatimuksen voidaan nähdä lainmukaisesti täyttyvän.

Arto Jääskeläinen kertoi, että pykälähahmotelman ideana on tuoda esille se pelisääntö, että suhteellista vaalitapaa toteutetaan jokaisessa vaalipiirissä.

Puheenjohtaja Timo Elo kommentoi, että kaikkea voidaan esittää pohdinnan lopputulemana.

Fredrik Guseff huomautti, että paine yhdistää vaalipiirejä vähenisi, mikäli vaalialuemalli otettaisiin käyttöön. Tällöin vaalipiirien vähimmäis- tai enimmäismäärän muutokselle ei välttämättä olisi enää tarvetta.

Juuso Aromaa totesi, että jollain tasolla perustuslain kirjaus 12 vaalipiiristä on viisas, sillä jos jossain vaalipiirejä pitää yhdistää, niin toisaalla niitä voidaan pilkkoa. Tällä hetkellä vaalialuemallilla haetaan monimutkaista ratkaisua ongelmaan, joka näyttää perustuslaissa yksinkertaiselta. Aromaa myös totesi päällekkäisjärjestelmän aiheuttavan huolta, sillä vaalijärjestelmän tulisi olla ymmärrettävä kansalaisten näkökulmasta.

Arto Jääskeläinen kertoi, että vaalipiiriin historia on vuoden 1906 vaalilaissa, ja siitä ei ole haluttu luopua, vaikka erilaisia muutoksia on yritetty tehdä eri hallituskausilla. Vaalialuemalli on muodostunut sijaisratkaisuksi sen takia, ettei poliittista yksimielisyyttä ei ole ollut 12:sta vaalipiiristä luopumiseen.

Puheenjohtaja Timo Elo tiedusteli Arto Jääskeläiseltä, kummalla tavalla hän ratkaisisi ongelman.

Arto Jääskeläinen kertoi, että alentaisi vaalipiirien alarajan yhdeksään, jolloin yläraja voisi olla 14-15 vaalipiiriä. Tämän jälkeen joitain vaalipiirejä voitaisiin jakaa, ja toisia yhdistää.

Mikko Rekimies huomautti, että koska yhteistä halukkuutta laskea vaalipiirien määrä yhdeksään tai kymmeneen ei ole, on vaalialuemalli keino lähteä ratkaisemaan ongelmia. Rekimies myös korosti, että vaalialuemallin kanssa ei tule pelkoa siitä, että kun vaalipiirejä yhdistettäisiin, niin tietyiltä alueilta ei tulisi edustajia. Myös jatkossa Lapista tulee edustajia, sillä lappilainen äänestää lappilaista ehdokasta. Tältä kannalta vaalialuemalli on parempi vaihtoehto kuin vaalipiirien yhdistäminen.

Fredrik Guseff korosti, että mikäli maantieteellisesti puolet Suomesta muodostaisi yhden vaalipiirin, näyttäisi tämä mielenkiintoiselta alueellisen edustettavuuden näkökulmasta. Tämän vuoksi vaalipiirien yhdistäminen ei ole optimaallisin ratkaisu.

Arto Jääskeläinen huomautti, että aiempien vaalien tuloksia on laskettu siitä näkökulmasta, että Lappi ja Oulu olisivat muodostaneet yhden vaalipiirin. Myös tällöin Lapista on tullut edustajia, joten näiden kahden vaalipiirin yhdistäminen ei aina tarkoittaisi sitä, etteikö nykyisen Lapin vaalipiirin alueelta tulisi edustajia valituksi. Tosin tätä ei voida mitenkään taata.

Fredrik Guseff totesi, että on vaikea ennakoida, mitä Lapin ja Oulun vaalipiirit yhdistämällä tapahtuisi. Joissain kunnissa keskitetään ääniä tiettyihin ehdokkaisiin, jotta ne saadaan läpi. Lisäksi Lapin vaalipiirissä on vähemmän ehdokkaita kuin Oulussa, jolloin Oulussa äänät hajautuvat enemmän. Guseff myös huomautti, että teoriassa voisi myös ajatella, että koko Suomi olisi yksi vaalipiiri.

Harri Vuorenpää kommentoi, että vaikka vaalialuemalli olisi järjestelmänä monimutkaisempi, niin se on selkeästi perustellumpi vaihtoehto kuin vaalipiirien yhdistäminen. Vaikka vaalipiirien yhdistäminen ei suoraan tarkoittaisi, että osa alueista jäisi kokonaan ilman edustajia, niin se on kuitenkin pelkotila.

Anna Moring totesi, että tilanteeseen ei ole täydellistä ratkaisua, sillä väestön jakautuminen ei ole tasaista. Moring pyysi Arto Jääskeläisen käyvän vielä läpi tarkemmat perusteet siihen, miksi vaalialuemallin käyttöönotto vaatii perustuslain 25 pykälän muuttamisen.

Arto Jääskeläinen kertoi, että hallituksen esityksessä Suomen hallitusmuodoksi eli perustuslaiksi todetaan, että vaalipiiriin tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset sekä alueellinen edustettavuus. Suhteellisuuden tulisi toteutua samankaltaisesti jokaisessa vaalipiirissä. Uusi vaalialuemalli muuttaisi suhteellisuuden toteutumista, sillä suhteellisuus ei enää toteutuisi jokaisessa vaalipiirissä erikseen, vaan vaalialueella eli kahden tai useamman vaalipiirin alueella.

Juuso Aromaa kommentoi, että tilanteeseen löytyisi ratkaisuita myös ilman vaalipiirimäärän pudottamista.

Mikkel Näkkäläjärvi huomautti, että tällä hetkellä vaalijärjestelmässä poliittinen suhteellisuus toimii hyvin, mutta alueellinen edustavuus ei. Hallituspuolueet ovat sopineet hallitusneuvotteluissa pohjan ratkaisulle, jonka kautta

työryhmä on lähtenyt käsittelemään vaalialuemallia. Näkkäläjärvi ehdotti, että mikäli työryhmällä on seuraavassa kokouksessa käytössään kansainvälinen vertailu, olisi sen jälkeen hyvä saada puolueiden kannat.

Arto Jääskeläinen totesi yhden vaihtoehdon olevan, että vaalialuemalli toteutettaisiin koko maassa, ja paikat voitaisiin jakaa Balinskin menetelmällä. Tälläin vaalipiirit voivat olla isoja tai pieniä, kooltaan vaikka maakuntia, eikä sillä olisi merkitystä suhteellisuuden toteutumisen kannalta. Jääskeläinen huomautti, että vuonna 2010 tehdyssä ehdotuksessa ei ollut Balinskin mallia, mutta muuten sama idea, eli 3 % valtakunnallinen äänikynnys ja vaalialuemalli koko maassa.

Anna Moring huomautti, että työryhmän aloittaessa työskentelynsä käytiin keskustelu siitä, voidaanko ongelmaa ratkaista jollain toiselta tavalla. Vaalialuemallin kuitenkin nähtiin olevan ainoa sellainen kompromissi, joka voisi mennä läpi. Moring tiedusteli, mikä olisi realistista ja mitä voidaan lähteä kehittämään, kun otetaan huomioon etteivät kaikki puolueet ole valmiita sitoutumaan vaalialuemalliin.

Mikko Rekimies tiedusteli, että voisivatko vaalialuemallia vastustavat puolueet tuoda esiin toisen vaihtoehdoisen tavan ratkaista Lapin tilanne. Työryhmällä kuitenkin on yhteisymmärrys siitä, että Lapin tilanne on ratkaistava tavalla tai toisella.

Fredrik Guseff kommentoi, että hallitusohjelmaneuvoittelussa vaalialuemallin nähtiin olevan sellainen kompromissi, joka voitaisiin saada läpi.

Anna-Mari Vimpari totesi, että lakimuutosten ollessa pitkiä prosesseja tulee Uudenmaan ongelma vääjäämättä nopeasti vastaan. Vimpari kommentoi, ettei Keskusta ole valmis tukemaan vaalialuemallia, ja että kanta ongelman ratkaisemiseksi on mahdollisesti tarkoitus muodostaa joulukuussa.

Arto Jääskeläinen totesi, että ongelmaa on sivuttu lähes kaikissa 2000-luvun hallitusohjelmissa. Osassa ongelmaa on lähdetty ratkaisemaan vaalipiiriin pohjalta ja osassa vaalialuemallin kannalta, mutta molemmat ovat tulleet hylätyiksi syystä tai toisesta. Jääskeläinen huomautti, että sihteeristön koostamat ehdotukset ovat vanhoja, sillä uusia ideoita ei vain ole yksinkertaisesti löytynyt. Ongelma aiheutuu, kun väestö muuttuu ja liikkuu jatkuvasti, mutta vaalijärjestelmä pysyy samanlaisena.

Anna Moring totesi, että kun samaan ongelmaan törmätään monta kertaa, eikä uusia ratkaisuja löydy, on tultava vastaan. Moring myös kommentoi, että Uudenmaan kysymys on ratkaistava seuraavaksi, mutta aika ei välttämättä ole tähän vielä kypsä, sillä yhteistä poliittista tahtoa kysymyksen ratkaisemiseksi ei ole vielä löytynyt.

Juuso Aromaa huomautti, että vaalialuemalli on iso ratkaisu, ja lopulta voi olla turhauttavaa, jos Uusimaa joudutaan kuitenkin pilkkomaan sen jatkaessa paisumistaan. Aromaa tiedusteli, että oltaisiinko Keskustassa valmiita Uudenmaan jakamiseksi, ja Lapin sekä Oulun yhdistämiseksi.

Anna-Mari Vimpari kommentoi, että hänellä ei ole esittää tähän puolueen kantaa. Vimpari kuitenkin huomautti, että vaikka hallitusneuvotteluissa päädyttiin Lapin osalta kompromissiin, niin Keskusta ei tue nyt pöydällä olevaa ehdotusta.

Puheenjohtaja Timo Elo kertoi, että hallitusneuvotteluiden taustakeskusteluissa oli mukana myös Uusimaa, mutta se jätettiin pois.

Juha Ylisalo kommentoi, että väestörakenteen muutokseen pystytään vastaamaan myös sillä, että joustetaan vaalijärjestelmän peruseriaatteista. Esimerkiksi Norjassa suurkäräjäpaikkoja ei jaeta vain väkimäärän perusteella, vaan myös neliökilometrien perusteella. Ylisalo huomautti, että muunkinlaisia malleja siis on.

Fredrik Guseff totesi, ettei Lapin ja Oulun yhdistämisellekään saada vahvaa tukea, joten se ei ole ratkaisu. Guseff myös huomautti, että mikäli Uudenmaan vaalipiiri jaettaisiin, koko maata koskeva suhteellisuus heikentyisi. Näin ollen muut ratkaisut eivät ole poliittisesti realistisia.

4 Työryhmän esitys vaalialuemallista

Sihteeri Tuomas Rekola esitteli suunnitelman syksyn työskentelyaikataulusta. Rekola kertoi, että emeritusprofessori Heikki Paloheimo toimittaa kansainvälisen vertailun 1.11. mennessä, joten se on työryhmän käytettävissä seuraavassa kokouksessa. Seuraavassa kokouksessa käsitellään myös loppuraporttia, jonka luonnos toimitetaan työryhmän jäsenille ennen seuraavaa kokousta.

Puheenjohtaja Timo Elo huomautti, että vaikka työryhmä ei varmastiikkaan pääse yksimieliseen lopputulokseen, voidaan loppuraportin sisällöstä keskustella ensi kerralla, jotta loppuraporttia saadaan edistettyä.

5 Muut asiat

Keskusteltiin tämän työryhmän seuraavien kokousten aikataulusta. Mikkel Näkkäläjärvi tiedusteli, olisiko viimeiseen kokoukseen mahdollista osallistua etäyhteydellä. Sihteeri Tuomas Rekola totesi, että myös etäkokous on mahdollinen, sillä tarkoituksena on lähinnä hyväksyä loppuraportti.

Puheenjohtaja Timo Elon johdolla päätettiin, että seuraava kokous pidetään 26.11. tiistaina. Työryhmän viimeinen kokous pidetään kokonaan etäyhteyksin 20.12. perjantaina.

Sihteeri Tuomas Rekola kertoi työryhmälle, että aiemmin työryhmän käsittelemässä eri jakomalleja esittelemässä liitteessä on ollut pieni virhe. Jakomenetelmät Hare-Nimayer puolueittain ja Hare-Niemeyer vaalipiireittäin tuottavat laskennassa eri tulokset. Lisäksi Rekola esitteli työryhmälle loppumuistioon kaavailun liitteen 2 avulla, kuinka vaalipiirin sisällä tulos ei ole aina looginen, sillä puolueiden vaalipiireissä saamat äänimäärät eivät välttämättä ole linjassa sen kanssa kuinka monta paikkaa puolue vaalipiirissä saa.

Arto Jääskeläinen huomautti, että kyseessä on vaalialuejärjestelmään sisäänrakennettu ominaisuus. Jääskeläinen korosti, että uudessa mallissa vaalipiirin voittajalla ei ole väliä, vaan vaalialueen voittajalla.

Mikkel Näkkäläjärvi huomautti, että kun toinen ongelma ratkotaan, niin toinen ongelma saattaa muodostua. Vaalialuemalli ratkaisee kuitenkin piilevän äänikynnyksen ongelman. Näkkäläjärvi korosti, että on arvoitettava se, mikä ongelma ratkaisuihin on tärkein.

Anna Moring huomautti, että mikäli vaalialuemalli otetaan käyttöön, niin 2031 vaaleihin mentäessä olisi tärkeää käydä median kanssa tarkkaa keskustelua siitä, miten tuloksia raportoidaan.

Arto Jääskeläinen kommentoi, että vaikka tuloslaskentajärjestelmän koodaus olisikin hankalaa, niin tietojärjestelmä laskee tuloksen käytännössä välittömästi.

6 Kokouksen päättäminen

Päätetään kokous ajassa 14.12.